

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 35.

V Ljubljani, 31. velikega srpana 1906.

XLVI. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K., pol leta 4 K., četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K., pol strani 16 K., $\frac{1}{8}$ strani 10 K., $\frac{1}{4}$ strani 8 K., $\frac{1}{8}$ strani 4 K.; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Slavnost srbskega učiteljstva. — Naš denarni zavod. — Avstrijska enakopravnost. — Novi šolski in učni red. — Risanje v ljudski šoli po sedanjih zahtevah. — Iz naše organizacije. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Slavnost srbskega učiteljstva.

Belgrad, stolno mesto kraljevine Srbije, je imel od 17. do 22. t. m. za goste najboljše sinove srbskega naroda — učiteljstvo. Srbsko učiteljstvo je prihitelo v sree svoje domovine z vseh strani, koder govore srbski jezik. Prišli so učitelji in učiteljice iz kraljevine, Črne gore, Bosne in Hercegovine in iz Avstro-Ogrske. Slovensko, hrvaško in bolgarsko učiteljstvo je poslalo svoje zastopnike, da se prepričajo na lastne oči o delu in napredku bratskega srbskega učiteljstva. Tega pomembnega sestanka se je udeležil tudi češki tovariš Hajný z Moravskega. Slovensko učiteljstvo so zastopali tovariši L. Jelenc, Iv. Šega, Janko Toman in E. Gangl ter učiteljici Ana Tomčeva in Pavla Lapajnetova. Zastopniki hrvaškega „Saveza“ in „Hrv. pedagoško-književnega zbora“ so bili gg Tomislav Ivkanec, Davorin Trstenjak, Milan Pejnović in Janko Leskovar, Bolgare pa je zastopal g. Dimitar Granscharoff iz Plovdiva. Vsega učiteljstva je bilo tiste dni v Belgradu okrog 2000. Bili so lepi dnevi dela in navdušenja.

V Belgradu smo uživali največjo in najpopolnejšo slovansko gostoljubnost, ki je ne odplača nobena zahvalna beseda. Zastopniki slovenskega učiteljstva so predvsem dolžni najodkritosrčnejše zahvale srbskemu tovarišu Jovanu P. Jovanoviću, učitelju in uredniku „Prosvete“ v Kragujevcu. Žrtvoval nam je vse, česar je zmožno plemenito sree navdušenega srbskega učitelja. Hvala in čast mu bodi!

Sprejem.

Zastopniki hrvaškega in slovenskega učiteljstva so se pripeljali v Belgrad dne 17. t. m. zvečer. Na kolodvoru jih je pričakovalo okrog 200 učiteljev z Mih. Stanojevićem, urednikom belgrajskega „Učitelja“, in z Jovanom Jovanovićem na čelu.

Drage goste je pozdravil g. Jovanović, izrazujoč veselje, ki so ga napravili srbskemu učiteljstvu s svojim prihodom.

V imenu Hrvatov se je zahvalil g. Tomislav Ivkanec, v imenu Slovencev tovariš E. Gangl. Burno pozdravljeni so se gostje odpeljali v mesto. Srbski učitelji so prepevali domorodne pesmi. Hrvate in Slovence so spremlili v hotel „Kasino“, učiteljice pa v hotel h „Grški kraljici“.

Zborovanja, izleti in druge prireditve so se vršili natančno po vzporedi, ki smo ga tudi mi priobčili.

Učiteljska skupščina.

V soboto, dne 18. t. m., se je vršila skupščina srbskega učiteljstva iz kraljevine. Bila je to XXIII. skupščina srbskega „Učiteljskega udruženja“, ki je praznovalo petindvajsetletnico svojega plodonosnega delovanja. Slavnostna dvorana na vseučilišču je bila natlačena polna. Otvoritvi skupščine je prisostvoval naučni minister g. Andra Nikolić, ki je imel obsežen in lep govor, s katerim je hvalil delovanje srbskega učiteljstva in ga izpodbujal k nadaljnemu delu, ki bodi domovini v čast in korist.

Za predsednika skupščini je bil izbran g. Sokolović, za II. predsednika pa g. Uroš Blagojević. Skupščina je trajala ves dan. Zborovalci so obravnavali o poročilu in predlogih glavnega in nadzorovalnega odbora, o predlogih odborov učiteljskih društev in članov „Učiteljskega udruženja“ in o določitvi proračuna. Z volitvijo glavnega in nadzorovalnega odbora in z razdelitvijo spomenice „Učiteljskega udruženja“ je bila skupščina zaključena.

Zvečer ob 7 je bil sestanek na velikem vrtu hotela pri Kolareu. Tu je prišel med Slovence naš rojak g. podpolkovnik Vukasović-Stibil, komandant srbske žandarmerije.

Tekom dneva smo si ogledali mesto. Šli smo tudi v „Jugoslovansko čitalnico“, ki nam jo je razkazal g. arhitekt Kosta Jovanović. V „Jugoslovanski čitalnici“ imajo tudi naš list.

Prvi kongres srbskega učiteljstva.

V nedeljo, dne 19. t. m., se je začel zjutraj ob 8. uri prvi kongres vsesrbskega učiteljstva v vseučiliški dvorani.

Kongres je otvoril g. Uroš Bogojević, predsednik „Učiteljskega udruženja“, in je dal takoj besedo naučnemu ministru g. Nikoliću, ki je proslavljal srbsko učiteljstvo, delujoče na širjenju prosvete. Samo z delom se doseže bogastvo tako materialno kakor moralno. Delo je v naših rokah. S tem edinim sredstvom so se dvignili ostali narodi, pa se dvignemo tudi mi. (Burno ploskanje.)

Predsednik Blagojević je potem hrvaške in slovenske delegate predstavil ministru.

Ko je bilo izbrano predsedstvo in tajništvo, je dobil besedo tovariš L. Jelenc, ki je pozdravil kongres nekako s temi besedami:

Čestita gospoda!

„Zaveza avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“, ki združuje v sebi 33 učiteljskih društev po Kranjskem, Primorskem in Štajerskem z blizu 2000 člani, je izvolila pri letošnji glavni skupščini v Šoštanj posebnou deputacijo, ki naj gre v Vašo lepo prestolico, v Vaš ponosni kraljevski Belgrad, da se udeleži slavlja 25 letnice „Učiteljskega udruženja“ v svobodni kraljevini srbski, da se udeleži Vaših zborovanj in posvetovanj, ki se s tolikim sijajem vrše te dni.

Dvojen je bil namen, dragi bratje, da je prišla deputacija slovenskega učiteljstva med Vas. Prvi je, da se bolj natanko spoznamo s srbskim učiteljstvom, z njegovim delovanjem in stremljenjem. Do sedaj smo se poznali le po imenu, natančno se spoznati nismo imeli prilike. Odslej bo to drugače. Spoznavati se hočemo vedno bolj in bolj, ne le po telesu, temveč tudi po duhu in srcu. Združiti se hočemo v tesno zvezo in drug ob drugem delovati v prosep in napredek jugoslovanskega šolstva, v boljšo in sijajnejšo bodočnost slovanskih narodov ter v blaginjo jugoslovanskega učiteljstva. To je bil naš prvi in poglobitni namen, da smo prišli k Vam, dragi bratje. (Živijo!)

Drugi pa je ta, da Vam o proslavi 25 letnice „Učiteljskega udruženja“ v kraljevini srbski iskreno čestitamo na krasnih uspehih, ki jih je doseglo srbsko učiteljstvo v tej impozantni organizaciji v minulem četrtstoletju na šolskem polju, na polju prosvete in napredka. Mnogo smo brali po učiteljskih in drugih listih o Vaših trajnih uspehih, zdaj pa smo se prepričali o tem na lastne oči. Ko se vrnemo med svoje slovenske tovariše, pripovedovati jim hočemo z živo besedo, kako intenzivno, s kakšno neumorno pridnostjo in vztrajnostjo deluje srbsko učiteljstvo v prid ljubljene mu naroda in tako posrednje tudi v prid vsega jugoslovanstva. (Ploskanje.)

Naročili pa so nam tudi naši tovariši, da prav presrečno pozdravimo vse srbsko učiteljstvo. V imenu 2000 slovenskega učiteljstva, ki deluje tam gori ob znojcu našega Triglava, ki prebiva ob bregovih bistre Save, Drave in Soče ter ob obalnih Jadranskega morja, Vam izročam, dragi bratje, te iskrene pozdrave ter Vam kličem v njihovem imenu iz dna srca:

Svobodnim bratom svobodne kraljevine srbske najpresrenejši „Na zdar“ in navdušeni „Živeli“! (Ploskanje. Klici: Živeli Slovenci!)

Gosp. prof. Tomislav Ivkanec, odposlanec „Hrvaškega pedag.-knjiž. zbora“, pozdravlja kongres. Pravi, da je nas vseh dolžnost, da prosvetimo narod. Tem potom pridemo do svobode. Mi se divimo vašemu delu. Jutri bomo delali dalje, pa da složno vzkliknemo: Naprej! (Odobrovanje.)

G. Davorin Trstenjak, zastopnik hrvaškega „Saveza“:

Draga i rodjena braćo!

Dolazim iz kršne Like, sa hladnih velebitskih stijena, ali me dovede ovamo vruće srce. Nosim vam bratski pozdrav od „hrvatskoga učiteljskoga saveza“ i od učiteljstva Like i Krbave, od dva brata blizanca, od Srba i Hrvata. Dodjoh, da se na ovom bratskom i junačkom ročištu ohrabrim i da možda i vas sokolim, pa da služimo svi kao jedan čovjek, kao sinovi jedne matere, onoj velikoj prosvjetnoj i narodnoj ideji, velikoj, kao što je veliko i Slavenstvo, koje se prostire od skrajnjega istoka do Jadranskoga mora i još dalje; koje je tako ogromno, da mu sunce nikad ne zapada. Toj ideji treba, da služimo složno i promišljeno,

svom snagom i iz dubljive svoje duše, da nam sunce narodne sreće, slave i slobode nikad ne potamni.

Na posljednjoj njemačkoj učiteljskoj skupštini u Monakovu reče njemački učitelj, da je njemački narod opkoljen odasvud jakim narodima, od kojih mu preči opasnost, pa da treba odgojati njemačku omladinu tako, da će se obdržati u narodnoj borbi. Pa kad njemačko učiteljstvo govori o tom jednodušno, gdje je njemački narod tako velik, ujedinjen, jak i napredan: to je kud i kamo veća potreba nama Slavenima, koji smo u teškim geografskim prilikama, opkoljeni jakim i naprednim narodima, da nam je i isti sjeverni Nijemac opasan sa svojim „Drangom nach Osten“; kud i kamo je nama veća nužda, da svoju omladinu tako uzgajamo, da bude sposobna ne samo za kulturnu, nego i za političku i gospodarsku borbu. Zato treba, braćo, da u svojoj omladini raspljujemo čuvstvo hrabrosti, tjelesnu i duševnu energiju. Nije dosta, da se duševno ujedinimo, da omladinu razvijamo intelektualno, moralno i estetski, nego treba, da ju tako ohrabrimo, da bude sposobna, da čuva, brani i promiče svoje narodne svetinje. Zato treba, braćo, da unesemo u krv naše omladine više gvoždja, a u kosti više kremenja.

Bismarck reče, da smo mi Slaveni ženski narod, a sami priznajemo, da smo golubinja čudi, pa zato nam baš treba više životne i otporne snage. Tu snagu jačajmo, jer nam ona mnogo treba, ako hoćemo, da se oslobodimo i duševnoga ropstva, u kom nam narod drže domaći neprijatelji svjetla i slobode. Nastojmo, da goluba pretvorimo u sokola, koji će odolijevati i orlu.

Osviješćujmo svoju omladinu, da smo sinovi ogromnoga slavenskoga plemena, pa će joj ta svijest dati veliku moralnu snagu i ponosa. Odgajajmo omladinu tako, da se uzda u svoju snagu, da čuva svoju narodnu individualnost, a da poštuje tudje. Širimo i jačajmo svoje bratstvo, svoje jedinstvo, ali brez svakoga šovinizma, te nikad na štetu, nego u korist filantropizma i humaniteta. Širimo ljubav i bratstvo i radimo o svom duševnom i kulturnom jedinstvu a bez svakoga preziranja.

Nas svaki, bio Slovenac, Hrvat, Srbin ili Bugarin, ima u svojoj kući protivnika, pače žestokih dušmana, a to su neprijatelji slobode misli, slobode savjesti, slobode nauke, u jednu riječ, to su neprijatelji svjetla, neprijatelji duševne slobode, a po tom neprijatelji škole i učiteljstva. Ti su neprijatelji dobro organizovani in jaki, a mi ćemo ih savladati i izvoštiti školi i učiteljstvu prava i slobodu, budemo li svi učitelji od Triglava do Balkana kao jedan čovjek, budemo li ujedinjeni u duhu i srcu, i budemo li složno vojevali po jednome planu.

Braćo! Kad naši ljudi idu u rod, donose svojim milim i dragim darove. I ja vama nosim dar, koji će vas razdragati, a taj je u najnovijem pojavu i događaju. Nigdje u Hrvatskoj nijesu se braća Srbi i Hrvati tako zavadili, kao baš u Lici. Kod zdravih očiju bila su braća slijepa, ali kod posljednjih su saborskih izbora progledala, složila se i kametom potukla svoga dušmana. Dogovoriše se, da će na biralištu najodličniji Srbin nositi hrvatski barjak, a najodličniji Hrvat srpski barjak, da se tako na najkrasnjiji način manifestuje sloga i bratstvo Hrvata i Srba, nama na radost, a dušmanima na užas.

Za tu slogu mnogo su učinila braća učitelji, Srbi i Hrvati. Taj dar primite braćo i sestre, i privijte ga na svoje grudi. U to ime ja vas pozdravljam. (Ploskanje. Klici: Živeli bratje Hrvati!)

Naposled je pozdravil kongres šolski nadzornik iz Orne gore, g. Plamenac, v imenu črnogorskoga učiteljstva.

G. Jov. P. Jovanović pozivlja zborovalce, da se udeleže polaganja vencev pred spomenikom Jovana Gavrilovića, najvećega dobrotnika učiteljstva v kraljevini Srbiji. Ker je ta

dvorana premajhna, predlaga, da se nadaljuje kongres popoldne ob 2. uri pri Kolareu.

Potem so odšli kongresisti v saborno cerkev, kjer je bil tudi kralj Peter.

Proslava Gavrilovića.

Iz cerkve so odšli zborovalci v dolgih vrstah na Kalamegdan, kjer so položili vence pred spomenikom Jovana Gavrilovića.

Pred spomenikom je prvi govoril v imenu „Učiteljskoga udruženja“ njega podpredsednik g. P. Jovanović. Drugi je govoril g. M. Kostić iz Bosne.

V imenu slovenskega učiteljstva je govoril tovariš E. Gangl tako-le:

V knjigi „Život in rad Jovana Gavrilovića“, ki jo je izdalo „Učiteljsko udruženje“, sem čital tudi Gavrilovićevo poslednjo voljo, njegov testament. Čital sem že mnogo knjig, ki se tičejo učiteljskega stanu, ali priznati moram javno in odkrito, da nisem še nikjer in nikdar čul takih besed kakor v omenjeni knjigi, ki bi tako jasno izpričevale globoko ljubezen do učiteljstva! Člen I. tega testamenta se namreč glasi: „... Da se od istog imanja osnuje penzioni fond za udovice i siročad učitelja i učiteljaka osnovnih škola u knjaževini Srbiji.“ — Teda, ko je bil Jovan Gavrilović član „državnog saveta“ in sedanje kraljestvo Srbija še kneževina, je vladala v srbskih učiteljskih rodovinah ona znanka vsega učiteljstva vseh časov in vseh dežel — težka, trda beda! Ta beda je bila toliko večja, ker ji je bil spremljevalec strah pred bodočnostjo. Srbske učiteljske rodovine niso imele penzije. Umrl je učitelj — glava rodovine — in vsi, ki so ostali za njim, so bili vrženi v plen pomanjkanju in trpljenju. Toliko, da niso govorili o nevhvaležnosti domovine.

In kdo je domovini največji dobitnik, ako ne oni, ki posveča ljubezen svoje rodoljubne duše učiteljstvu, ki je vir narodovi prosveti? Saj ima bodočnost samo tisti narod, ki pije iz živega studenca vede in omike svojo moč in energijo. In koliko je vredna ta ljubezen šele teda, ako je ne izpričuje sama lepa beseda, nego ako jo kaže plemenito, človekoljubno dejanje! In taka je bila Gavrilovićeva ljubezen do srbske zemlje! Taka — v dejanju dokumentovana ljubezen do srbske zemlje je bila Gavrilovićeva ljubezen zategadelj, ker je svoje bogate darove žrtvovala učiteljstvu, ki vzgaja narodovo bodočnost — njegovo mladino. Da, Gavrilović je dal svojemu narodu učiteljstvo, zato ni samo dobitnik učiteljstva, zato je dobitnik tudi svoje domovini!

In zato se mi zdi Jovan Gavrilović reprezentant istinitega rodoljublja. Tudi mi Slovenci, ki stojimo ob boku Jugoslovanstva, imamo svoje velike može, ki jih ljubimo in častimo njih spomin. A kako je le ena kraljevina Srbija, tako je na vsem širokem svetu le en Gavrilović, in ta je vaš! Vaš je z vsemi svojimi plemenitimi dejanji. In ako smemo reči, da slovanska plemena veje enega velikega debla, teda smemo reči, da je Gavrilović tudi naš, saj ga je rodila svobodna zemlja srbska, ki je slikovit del mogočnega slovankega ozemlja!

Jovan Gavrilović, sodobnik in sodelovalec velikega Vuka Karadžića, ena izmed najmarkantnejših osebnosti svoje dobe, imetnik visokih časti in odkovanj, je okrasil svoje plodonosno življenje z vencem neminljive slave, ko je s svojo poslednjo voljo objel srbsko učiteljstvo. Tako je teda, ko je sklepal račune svojega življenja, otel sebe pozabnosti, postavivši se za zgled svojemu ljudstvu, kako mora služiti domovini. In zato je Gavrilović tudi učitelj svojemu narodu, saj mu govori njegovo življenje, kakšna bodi prava domovinska ljubav!

Srečen sem, da mi je danes dana prilika, v imenu naprednega slovenskega učiteljstva poklanjati se manom velikega Gavrilovića. To cvetje, ki ga polagamo tu pred njegov spomenik, bodi samo skromen znak našega globokega spoštovanja. To cvetje ovne in zamre, preden ostavimo srbsko zemljo. Ali ako bi ga mogli poživiti z žarom svojih duš, teda bi d-htela roža nezvelnelka ob Gavrilovićeve spomeniku dotlej, dokler bo utripalo zadnje sree poslednjega slovenskega učitelja!

Slava Jovanu Gavriloviću!

Naposled je govoril še g. Tomislav Ivkavec, ki je proslavljal Gavrilovića v imenu „Hrv. ped.-knjiž. zbora.“

Nadaljevanje kongresa.

Popoldne ob 2. uri se je nadaljeval kongres v veliki dvorani pri Kolareu. Dvorana je bila polna do zadnjega kotička.

Prvi se je oglašil za besedo g. Ranko Petrović kot odposlanec profsorskega društva, ki pozdravlja kongres v imenu svojih tovarišev.

Potem je prišlo na dnevni red čitanje referatov.

G. Mih. Stanojević čita referat o stanju osnovnih šol v Srbiji. Najprej govori o zgodovini postanka osnovnih šol. Pismenih je bilo 1900. leta 423.000, a sedaj jih je po najnovejši statistiki 650.000. Dijakov je bilo v preteklem letu 170.000, šolanje enega dijaka pa stane vsa štiri leta 36 dinarov. Dalje govori o delovanju učiteljstva v srbskih humanih društvih. Koncem govora želi, da ustvari učiteljstvo s pospeševanjem prosvete narodu čim lepšo bodočnost. „Živel srb ki narod!“ (Odobranje.)

G. D. Popović, glavni šolski referent iz Karlova, je prečital referat o stanju srbskih osnovnih šol v zemljah krone sv. Štefana. Govori o zgodovini razvitka srbske osnovne šole in oblastih, ki nasprotujejo srbskim osnovnim šolam. Pravi, da so razmere za učiteljstvo in prosveto vrlo težke, a vendar se nada, da bo bolje. Seda smo na pragu svobode. (Ploskanje.)

G. Voislav Borić, šolski referent iz Sarajeva, čita referat o srbskih šolah v Bosni in Hercegovini. Kongres prosi, naj mu oprostijo, ker ne more povedati vsega, kar bi bilo treba, da pove. Pred okupacijo, pravi, smo imeli 94 osnovnih šol, bogoslovje v Banja Luki, realko in višjo dekliško šolo, a sedaj je vsega skupaj 76 srbskih osnovnih šol in dekliška šola. Bogoslovje je v vladnih rokah. Govori o prvih idealnih učiteljih v Bosni: o V. Pelagiću, Stevi Petranoviću, Margetiću, A. Tuškaloviću, Nikatinoviću in dr. Pred okupacijo smo imeli tudi potujoče učitelje, ki jih danes ni. Iz osnovnih šol so izključili srbsko zgodovino in vse knjige iz Srbije, ki so jih od tam pred okupacijo prejeli zastoj. Razpravlja o težkem položaju učiteljstva. Konča z zagotovilo, da bodo srbski učitelji v Bosni in Hercegovini vztrajali v borbi. (Burno ploskanje.)

G. S. Samarčić iz Pljevalja je prečital referat o stanju srbskih šol v Stari Srbiji in Macedoniji. Tam je 251 šol in 10.000 mladine. Mi smo pravi, tamkaj faktor, ki mora vsak z njim računati. (Ploskanje.)

Ker niso došli referenti za Črno goro in Dalmacijo, je prečital njih referate g. Jovanović. Po em so prečitali brzoglavne pozdrave. Burno je bila pozdravljena brzoglavka g. župana Hribarja. Učitelj Maksimović je prečital svojo pozdravno pesem „Dobro nam došli!“

G. B. Djordjevać, učitelj iz Zemuna, je prečital referat: „Nekateri najglavnejši principi v pouku za vse šole“. Predložil je primerno resolucijo.

G. Dj. Mihajlović iz Rume je prečital referat o izobrazbi učiteljstva in predlagal resolucijo.

G. M. Djordjević iz Novega Sada je prečital referat o delu učitelja za narodno kulturo.

G. J. Blagojević iz Beograda priporoča učiteljstvu, naj čimbolj širi pedagoške liste. Predlaga primerno resolucijo.

G. M. Kliein predlaga, da bodi tak list „Učitelj“, glasilo „Učiteljskega združenja“

Sprejete so bile vse resolucije in ta predlog. Izvesti jih mora glavni odbor „Učiteljskega združenja“. Vse delovanje kongresa z referati priobči „Učitelj“ v svojem jubilejskem zvezku.

Kongres je trajal do 7. ure zvečer. Občudovali smo vztrajnost zborovalcev, ki so vztrajali v nabito polni dvorani od začetka do konca ter poslušali vse obsežne referate z največjim zanimanjem.

Koncert.

Zvečer je bil v veliki dvorani pri Kolareu na čast gostom koncert. Belgrajski listi so pisali, da ni bilo še pri nobenem koncertu v Beogradu tolikega navala občinstva. Dvorana je bila tako polna, da je vladala uprav tropična vročina. Več sto ljudi je moralo oditi, ker ni bilo dobiti prostora za nobeno ceno. Pri koncertu je sodelovala vojaška godba, belgrajsko pevsko društvo in mešani zbor učiteljstva mitropolije karlovaške. Vse točke obsežnega vzporeda so izvajali z občudovanja vredno preciznostjo, ki je povzročala pravcati vihar navdušenega in zasluženega odobravanja.

(Konec tega poročila priobčimo prihodnjik.)

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca mal. srpana 1906 K 177.464.06.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Avstrijska enakopravnost.

Pred nami leži 164 strani obsežno „Poročilo o mestnih ljudskih šolah v Ljubljani koncem leta 1905/6“. — Knjiga sama na sebi je pač precej malenkostna, ker obsega v večini imena ljubljanske ljudske šole obiskujočih učencev in učenk, a karakteristična, nad vse zanimiva je pa statistika, ki se nahaja na straneh 136. in 148. o učencih in učenkah nemških mestnih ljudskih šol slovenske metropole. — In ta statistika nam je potisnila pero v roko.

V istini ne vemo, ali se nahaja oni velepomembni rek v cesarskem dvoru na Dunaju, glaseč se „Justitia fundamentum regnorum“ le v posmeh vsemu svetu, ali je ta izrek le nekak dokaz, da Avstrija ne pripozna tega gesla, boječ se zamere na severu.

Oglejmo si dotična statistična pregleda natančneje! Na strani 136. vidimo, da je obiskovalo l. 1905/6 nemško mestno deško petrazredno ljudsko šolo 227 učencev, povprečno v enem razredu 45.4 učencev, torej natančno ono število, ki jih predpisuje šolski zakon. Umevno je, da je učni jezik te šole izključno nemški. Po narodnosti se dele ti šolarji sledeče:

Nemcev (?) 130 učencev, Slovencev 83 učencev, drugorodcev 14 učencev.

Za 130 nemških učencev — a če bi natančneje preiskali te pristne nemške otroke, ne dobimo niti polovice pravih Nemcev — mora ljubljanska mestna občina vzdržavati petrazrednico.

Zanimive so tudi letnice, kako se je ta šola razširjala: l. 1888/9 je bila ta šola le dvorazrednica. Ako se ne motimo, jo je takrat morala občina, oziroma deželni odbor ustanoviti kar na brzojavni poziv c. kr. naučnega ministrstva! C. kr. dež. šolski svet kranjski jo je kreiral z dopisom z dne 29. oktobra 1888, št. 2051. — Trirazrednica je postala l. 1890/1 z dopisom c. kr. dež. šolskega sveta z dne 8. oktobra 1890 l., št. 2233. — L. 1891/2 je bila že štirirazrednica, tozadevni ukaz c. kr. dež. šolskega sveta je datovan z dnem 28. septembra 1891, št. 1986, a petrazrednica je postala za l. 1895/6 na podlagi dopisa tistega urada z dne 26. decembra 1895, št. 3037.

Velevažni so tu pač datumi posameznih dopisov c. kr. dež. šolskega sveta!

Nemška dekliška ljudska šola v Ljubljani je osemrazredna in šteje 461 učenk, povprečno na 1 razred 41.9 učenk, zakaj šola ima faktično 11 razredov. Zakon se strogo izvršuje. Po narodnosti je:

Nemk 292, Slovenk 155, drugorodkinj 14.

Torej za 292 pristnih (?) Nemk mora občina zopet vzdržavati kar enajstrazrednico, tedaj za 26.54 učenk že en razred. — Šola se je tako-le razširjevala: L. 1887/8 je bila z ukazom c. kr. dež. šolskega sveta z dne 15. septembra 1887, št. 1831, ustanovljena kot dvorazrednica. — L. 1888/9 se je razširila v trirazrednico, ukaz c. kr. dež. šolskega sveta z 2. oktobra 1888, št. 2252.

Štirirazrednica je postala 1889/90 l., dopis tistega urada z dne 17. oktobra 1889, št. 1811. — Petrazrednico so osnovali l. 1890/1 na podlagi tistega odloka z dne 29. septembra 1890, št. 2124. Šestrazrednica je bila ukazana z odlokom z dne 26. decembra 1895, št. 3037 za l. 1895/6, a v osemrazrednico so jo razširili za l. 1900/1, ukaz dež. šolskega sveta z dne 29. oktobra 1900, št. 2889.

Ogleda vredni so zopet dnevi posameznih ukazov, prišli so vselej „post festum“.

V naslednjem pa hočemo pokazati, kako se ozira na slovensko dečo v slovenskih mestnih šolah mesta Ljubljane glede števila učenk in učencev po posameznih razredih:

I. Prva mestna petrazredna deška ljudska šola v Komenškega ulicah je štela l. 1905/6 10 razredov s 564 učenci; 1 razred imel povprečno 56.4 učencev.

II. Druga mestna osemrazredna deška ljudska šola na Cojzovi cesti je štela l. 1905/6 15 razredov s 782 učenci; 1 razred imel povprečno 52.13 učencev.

III. Tretja mestna petrazredna deška ljudska šola na Erjavčevi cesti je štela l. 1905/6 6 razredov z 272 učenci; 1 razred štel povprečno 45.3 učencev.

III. Mestna slov. osemrazredna dekliška ljudska šola pri sv. Jakobu je štela l. 1905/6 18 razredov s 1040 učenkami; 1 razred povprečno 57.77 učenk.

IV. Mestna dvorazredna ljudska šola na Karolinski zemlji je štela l. 1905/6 2 razreda s 126 učenci in učenkami; 1 razred imel povprečno 63 otrok.

Primeri naj si napravi vsakdo sam!

S kako škropoloznostjo postopa onaista c. kr. oblast, ki tako čuva ljubljansko nemško dečo, pri snovanju posameznih ljudskih šol ali pa pri njih razširjanju, o tem bi se pa dalo pisati cele knjige. Razredi so naravnost natlačeni, otroci sede